

For citation / Atıf için:

SAKİNOĞLU, B. V. (2025). Cumhuriyet gazetesi gözünden Okinawa Muharebesi (1 Nisan-22 Haziran 1945). *Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi – KİTOD* 3(6), 303–322.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17630893>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kitod>

Cumhuriyet Gazetesi gözünden Okinawa Muharebesi (1 Nisan-22 Haziran 1945)

The Battle of Okinawa from the perspective of Cumhuriyet Newspaper (April 1- June 22, 1945)

Batuhan Veysel SAKİNOĞLU

Yüksek Lisans Öğrencisi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, 42250, Konya, Türkiye

E-mail: sakinoglubatuhan@gmail.com

ORCID: 0009-0008-4599-1000

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

29/09/2025

Revizyon Tarihleri / Revision Dates:

09/10/2025

Kabul Tarihi / Accepted Date:

06/11/2025

Etik Beyan / Ethics Statement

- ✓ Yazar(lar), çalışmanın etik kurul onayına tabi olmadığını beyan eder(ler).
- ✓ The author(s) declare(s) that the study is not subject to ethics committee approval.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı / Researchers' contribution to the study

1. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%100).

Author contribution: Wrote the article, collected the data and analyzed/reported the results (100%).

Çıkar çatışması / Conflict of interest

Yazar(lar) bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

The author(s) declare(s) that there is no potential conflict of interest in this study.

Benzerlik / Similarity

Bu çalışma iThenticate programında taranmıştır. Nihai benzerlik oranı %2'dir.

This study was scanned using the iThenticate program. The final similarity rate is 2%.

Cumhuriyet Gazetesi gözünden Okinawa Muharebesi (1 Nisan-22 Haziran 1945)

Öz

İkinci Dünya Savaşı, Avrupa ve Afrika'da sürerken, Japonya'nın Pasifik'teki genişleme politikası Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerini gerginleştirmiştir. Bu durum karşısında ABD, Japonya'ya yönelik bir dizi ambargo ve yaptırım uygulayarak işgal ettiği bölgelerden çekilmesini talep etmiştir. Ekonomik ve siyasi açıdan büyük bir baskı altına giren Japonya, bu süreçte ABD tarafından savaşa çekilmiştir. Japonya'nın 7 Aralık 1941'de Pearl Harbor'a düzenlediği ani saldırı, ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'na dahil olmasına yol açmıştır. Savaşın ilk evrelerinde Japonya üstünlük sağlasa da ABD'nin artan askeri ve ekonomik gücü savaşın seyrini değiştirmiştir. ABD, Japon ana karasına yönelik işgal planı öncesinde Okinawa'yı stratejik bir üs olarak belirlemiştir. Okinawa Muharebesi, ABD'nin Japon ana karasına yönelik işgal planını gözden geçirmesine yol açan kritik bir aşama olmuştur. Okinawa Muharebesi'nde yaşanan ağır kayıplar, ABD'yi Japonya'ya yönelik doğrudan kara harekâtı yerine alternatif stratejileri değerlendirmeye yöneltmiştir. ABD'nin kesin zaferiyle sonuçlanan Okinawa Muharebesi'nden yalnızca 45 gün sonra, 6 Ağustos 1945'te Japonya'ya ilk atom bombası atılmıştır. Okinawa Muharebesi, Pasifik'te yaşanan savaşın gidişatında önemli bir etki yaratmıştır.

Anahtar Kelimeler: İkinci Dünya Savaşı, Pasifik, Okinawa Muharebesi, Cumhuriyet

The Battle of Okinawa from the Perspective of Cumhuriyet Newspaper (April 1- June 22, 1945)

Abstract

During the Second World War, while hostilities continued in Europe and Africa, Japan's expansionist policy in the Pacific strained its relations with the United States. In response, the U.S. imposed a series of embargoes and sanctions on Japan, demanding its withdrawal from the occupied territories. Under mounting economic and political pressure, Japan was drawn into war with the United States. Japan's sudden attack on Pearl Harbor on December 7, 1941, led to the United States' entry into the Second World War. Although Japan initially achieved military superiority in the early stages of the conflict, the growing military and economic power of the United States gradually altered the course of the war. Prior to the planned invasion of the Japanese mainland, the U.S. designated Okinawa as a strategic base. The Battle of Okinawa constituted a critical phase that prompted the United States to reconsider its invasion strategy of the Japanese mainland. The heavy casualties sustained during the Battle of Okinawa led the United States to evaluate alternative strategies rather than launching a direct ground operation against Japan. Merely forty-five days after the U.S. secured a decisive victory at Okinawa, the first atomic bomb was dropped on Japan on August 6, 1945. The Battle of Okinawa had a significant impact on the course of the war in the Pacific.

Keywords: Second World War, Pacific, Battle of Okinawa, Cumhuriyet

EXTENDED ABSTRACT

The Second World War, which commenced on 1 September 1939, was waged across multiple theaters, including Europe, Africa, and the Pacific. Within this global conflict, Japan's expansionist ambitions in East Asia and the Pacific severely strained its relations with the United States, culminating in the attack on Pearl Harbor on 7 December 1941. This decisive event marked the formal opening of the Pacific Front, which soon became the stage for some of the most intense and destructive battles of the war. Among these, the Battle of Okinawa, fought between 1 April and 22 June 1945, stands out as one of the bloodiest confrontations of the conflict and as a turning point that directly influenced the decision to employ atomic weapons against Japan.

This article analyzes the Battle of Okinawa not merely as a military operation but, more specifically, through the perspective of the Turkish press, with a particular focus on Cumhuriyet newspaper. The study investigates how the battle was reported to the Turkish public, how Japan's military resistance was framed, and how contemporary journalists such as Abidin Daver interpreted the conflict. By examining the narratives constructed in Cumhuriyet,

the research aims to shed light on how global developments during the final phase of the Second World War were received and interpreted in Turkey. Furthermore, the analysis contextualizes these reports within Turkey's shifting diplomatic position, especially its declaration of war on Germany and Japan in February 1945 and the subsequent evacuation of its embassy staff from Tokyo through Soviet mediation.

From a historical perspective, Okinawa's strategic importance lay in its proximity to the Japanese mainland, located approximately 550 kilometers from Kyushu. For the United States, capturing Okinawa provided both a forward base for aerial operations and a staging point for a possible invasion of Japan's home islands. For Japan, however, the island represented the final defensive barrier before the mainland. Consequently, the battle was fought with extraordinary ferocity, involving nearly 1,400 Allied vessels, more than 1,500 aircraft, and hundreds of thousands of troops. Aware of their disadvantage in conventional warfare, Japanese forces relied on deeply fortified defensive positions, an extensive network of caves and tunnels, and large-scale kamikaze attacks against Allied naval forces. The fighting inflicted catastrophic losses on both sides: over 110,000 Japanese soldiers were killed, tens of thousands of civilians perished, and American casualties totaled approximately 12,500 dead and nearly 50,000 wounded.

The human dimension of the battle underscores its significance. Japanese strategy blurred the boundary between combatants and civilians, with the local population coerced into combat roles or driven to mass suicides in the face of defeat. The widespread deployment of kamikaze pilots further exemplified Japan's reliance on sacrificial warfare. For the United States, the scale of resistance and the magnitude of casualties reinforced the belief that a direct invasion of the Japanese mainland would be prohibitively costly, with estimates of nearly one million American losses. This assessment was instrumental in shaping the U.S. decision to use atomic bombs against Hiroshima and Nagasaki in order to compel Japan's surrender without resorting to full-scale invasion.

Cumhuriyet's coverage of the battle reflects not only international reporting but also the particular concerns and perceptions of Turkish society at the close of the war. Articles such as Abidin Daver's "Japon Emperyalizmi" ("Japanese Imperialism") contextualized Japanese resistance within broader geopolitical realities, highlighting both Japan's refusal to surrender and the inevitability of American superiority. Detailed reports conveyed to Turkish readers the scale of Allied operations, the composition of naval and aerial forces, and the progression of the fighting. Headlines emphasized Okinawa's strategic value as "the key to the East China Sea" and as a base for launching direct attacks on Japan. The persistence of Japanese resistance, despite overwhelming losses, was contrasted with the inexhaustible resources of the United States, underscoring the inevitability of Japan's defeat.

The study also situates this press coverage within Turkey's diplomatic realignment in 1945. Under pressure from the Allies, Turkey declared war on Germany and Japan in February 1945, primarily to secure participation in the emerging postwar order, particularly the United Nations. While this declaration was largely symbolic in military terms, it carried direct consequences for Turkey's diplomatic presence in Japan. The evacuation of Turkish embassy personnel from Tokyo, facilitated through Soviet transit visas, illustrates the intersection of diplomatic necessity and wartime contingencies. Cumhuriyet reported extensively on these developments, linking Turkey's cautious but decisive alignment with the Allies to the broader narrative of the war's conclusion.

Methodologically, the study employs qualitative content analysis of Cumhuriyet issues published between April and June 1945. The analysis identifies recurring themes in the reporting, including the strategic framing of Okinawa, the portrayal of Japanese resistance, and the anticipation of the war's outcome. These findings are further contextualized with reference to archival documents from the Turkish Ministry of Foreign Affairs, particularly concerning the evacuation of Turkish diplomats from Japan.

The results indicate that Cumhuriyet's coverage of the Battle of Okinawa fulfilled multiple functions: informing readers about the brutality of the conflict, emphasizing the inevitability of Japan's defeat in light of overwhelming American power, and reflecting Turkey's evolving geopolitical stance as the war drew to a close. Reports combined factual detail with interpretive commentary, particularly regarding the implications of Okinawa for Japan's surrender. By documenting the unprecedented scale of civilian casualties and the use of kamikaze tactics, the newspaper also fostered early awareness in Turkey of the devastating human cost of modern warfare.

In conclusion, the Battle of Okinawa represents a decisive episode in the Pacific War, shaping both the immediate military outcome and the broader conclusion of the Second World War. For the United States, it underscored the dangers of a mainland invasion and justified the deployment of atomic weapons. For Japan, it embodied both heroic resistance and catastrophic loss. For Turkey, as a late but strategic entrant into the war, Okinawa provided a lens through which to observe the final struggles of the conflict and an opportunity for its press to participate in global wartime discourse. The analysis of Cumhuriyet's reporting illustrates how wartime journalism served as both a conduit of international information and a reflection of national perspectives. By situating press narratives within their broader military, political, and diplomatic contexts, this study underscores the value of examining the role of the press in shaping perceptions of global conflict.

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'nın en kanlı ve en belirleyici muharebelerinden biri olan Okinawa Muharebesi, 1 Nisan 1945 tarihinde ABD'nin adaya çıkarma yapmasıyla başlamıştır (Hart, 2023, s. 951). Japonya ana karasına yakın Ryukyu Adaları arasında en büyüğü olan Okinawa'da icra edilen bu savaş (Hart, 2023, s. 949), Müttefikler ile Japon İmparatorluk Ordusu arasında yaşanan son büyük çaplı kara muharebesi olma özelliğini taşımaktadır (Britannica, 2025). Amerikan kuvvetlerinin "Iceberg Operasyonu" kod adıyla başlattığı harekât, Japonya'nın teslimiyet sürecine giden yolu hızlandıran ve Pasifik Cephesi'nde belirleyici rol oynayan bir çatışma olarak kayıtlara geçmiştir (Hart, 2023, s. 949).

Japon ordusu, adayı savunmak adına gelişmiş siper sistemleri oluşturmuş ve gerilla taktikleri benimsemiştir. Adaya çıkan ABD askerleri ilk başta önemli sayılabilecek bir direnişle karşılaşmazken adanın içlerine doğru ilerledikçe Japon savunması şiddetlenmiştir. Ayrıca Japon ordusu yoğun kamikaze saldırılarıyla Müttefik donanmasına zarar vermeye çalışmıştır. Buna karşılık, Amerikan kuvvetleri güçlü hava ve deniz desteği ile adada ilerleme sağlamış, ancak bu süreçte büyük kayıplar vermekten kaçınamamıştır (Booth & Walton, 2023, s. 272-273).

Okinawa'nın stratejik önemi göz ardı edilemeyecek derecede büyüktür. Japonya'nın ana karasına yaklaşık 550 kilometre mesafede bulunan ada, Müttefikler için önemli bir hava ve deniz üssü işlevi görme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle ABD, adayı ele geçirerek Japonya'nın ana topraklarına yönelik son saldırılarını buradan yönetmeyi planlamıştır (Hart, 2023, s. 949). Japon kuvvetleri ise Okinawa'yı sonuna kadar savunarak düşmanı yıpratmayı ve böylelikle olası bir barış anlaşması için zaman kazanmayı amaçlamıştır.

Okinawa Muharebesi, yalnızca askeri stratejiler açısından değil, aynı zamanda sivil halkın maruz kaldığı ağır kayıplar nedeniyle de büyük bir tarihsel öneme sahiptir. Muharebe esnasında Japon ordusunun sivil halkı savaşın bir parçası haline getirmesi ve intihar saldırıları düzenlemesi, çatışmanın insani boyutunu daha da trajik hale getirmiştir. Özellikle kamikaze

pilotlarının Müttefik gemilerine yönelik düzenlediği saldırılar, savaşın psikolojik ve stratejik boyutunu derinleştirmiştir. Bunun yanı sıra sivil halkın zorla silah altına alınarak kullanılması (Hart, 2023, s. 953), savaşın yalnızca askeri bir mücadele olmanın ötesine geçerek büyük bir insani krize dönüştüğünü göstermiştir. Yaklaşık üç ay süren çatışmalarda on binlerce asker ve sivil hayatını kaybetmiş, savaşın yıkıcı etkisi bir kez daha gözler önüne serilmiştir (Hart, 2023, s. 953).

Okinawa’da yaşanan yoğun direniş ve yüksek kayıplar, Amerikan yönetimini Japonya’nın ana topraklarını işgal etmek yerine daha hızlı ve kesin bir çözüm arayışına yöneltmiştir. ABD’de Japon ana karasının işgali durumunda 1.000.000’a yakın kayıp verileceği tahmin edilmiştir (Akşin, 2021, s. 279). Nitekim, birkaç ay sonra Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan atom bombaları, Japonya’nın teslimiyet sürecini hızlandıran en önemli faktörlerden biri olmuştur. Okinawa Muharebesi’nde yaşanan kayıplar ve şiddetli çarpışmalar, atom bombasının bir seçenek olarak değerlendirilmesine yol açan etkenlerden biri olarak gösterilmektedir (Hart, 2023, s. 953).

Okinawa Muharebesi, yalnızca bir askeri zafer veya yenilgi olarak değil, aynı zamanda savaşın yıkıcı doğasının bir örneği olarak tarihteki yerini almıştır. Binlerce insanın yaşamına mal olan bu çatışma, savaşın stratejik dinamiklerini yeniden şekillendirmiş ve savaş sonrası dünya düzeni üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Okinawa Muharebesi, modern savaş tarihine dair önemli dersler içeren ve uluslararası ilişkilerdeki güç dengelerini etkileyen bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir.

Cumhuriyet gazetesi, Türkiye’nin erken Cumhuriyet döneminden itibaren hem siyasal hem de toplumsal meseleleri yakından takip eden, kamuoyu oluşturma gücüne sahip köklü bir basın organı olmuştur. Gazetenin yayın politikası, uluslararası gelişmelerin Türkiye’ye yansımalarını aktarmak ve dönemin dünya siyasetini okuyucusuna yorumlayarak sunmak üzerine şekillenmiştir. İkinci Dünya Savaşı gibi küresel bir çatışmanın kritik evrelerinden biri olan Okinawa Muharebesi’nin *Cumhuriyet* gazetesinde nasıl ele alındığını incelemek, yalnızca savaşın askeri ve stratejik yönlerinin değil, aynı zamanda Türkiye kamuoyunun savaş sürecini nasıl algıladığına dair önemli ipuçları sunmuştur. Türkiye’nin savaş dışında kalma siyaseti yürüttüğü bu dönemde, basın yoluyla oluşan dış politika algısı özellikle önemlidir.

Okinawa Muharebesi’nin *Cumhuriyet*’teki yansımalarının incelenmesi, savaşın yalnızca bir cephe veya askeri operasyon olarak değil, aynı zamanda dünya güç dengeleri, savaş sonrası Asya-Pasifik coğrafyasının şekillenışı ve ABD-Japonya ilişkilerinin geleceği bağlamında nasıl yorumlandığını anlamayı mümkün kılacaktır.

Çalışmanın temel amacı, İkinci Dünya Savaşı'nın son büyük çatışmalarından biri olan Okinawa Muharebesi'nin Türk kamuoyuna nasıl yansıtıldığını, özellikle dönemin etkili basın organlarından *Cumhuriyet* gazetesindeki haber ve yorumlar üzerinden incelemektir. Bu bağlamda, gazetenin muharebeye ilişkin haber dili, seçtiği başlıklar ve köşe yazıları yoluyla oluşturduğu çerçeve değerlendirilerek, Türkiye'nin savaşın son evresindeki uluslararası gelişmelere dair algısı analiz edilmiştir. Çalışma, Okinawa Muharebesi üzerinden savaşın Japonya cephesindeki seyri kadar, *Cumhuriyet*'in dönemin diplomatik dengelerini gözeterek nasıl bir söylem geliştirdiğini de ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırmanın kapsamı, 1 Nisan – 22 Haziran 1945 tarihleri arasında yayımlanan *Cumhuriyet* gazetesi sayılarıyla sınırlıdır. İnceleme yalnızca bu gazetede çıkan haber, köşe yazısı ve görsel malzemeler üzerinden yürütülmüş, diğer basın organları veya resmî belgeler analize dahil edilmemiştir. Temel alınan varsayım ise, *Cumhuriyet* gazetesinin Okinawa Muharebesi'ni aktarırken, savaşın gidişatına dair tarafsız ancak müttefik eksenine yakın bir bakış sunduğu, Japonya'nın direnişini irrasyonel, ABD'nin ilerleyişini ise kaçınılmaz ve meşru olarak konumlandığı yönündedir. Bu bağlamda gazetenin haber dili, dönemin Türk dış politikasındaki yönelimlerle de örtüşen bir söylem inşa etmektedir.

OKİNAWA MUHAREBESİ'NİN TARİHSEL ARKA PLANI

Okinawa Muharebesi'ni anlamak için, bu savaşın içinde bulunduğu tarihsel bağlamı ve İkinci Dünya Savaşı'nın Pasifik Cephesi'ndeki gelişmeleri ele almak gerekmektedir. 1930'ların başlarından itibaren Japonya, Asya-Pasifik bölgesinde yayılmacı bir politika izleyerek askeri gücünü genişletmeye başlamıştır (Najmuldeen, 2020, s. 196). 1931'de Mançurya'yı işgal eden Japon İmparatorluğu (Erdem, 2023, s. 694), 7 Temmuz 1937'de Çin ile geniş çaplı bir savaşa girmiş ve Asya kıtasında hızla ilerlemiştir (Benhür & Eraslan, 2021). Ancak, Almanya'nın Fransa'yı işgal etmesinin ardından Japonya'nın Mançurya'da ilerlemesi ABD'nin tepkisini çekmiştir. ABD, Japonya'nın genişleme politikasına karşı petrol ve çelik ambargosu uygulamıştır. Ambargo, Japonya'nın Çin'de yürüttüğü savaşa olumsuz yansımıştır. Aynı zamanda ABD'nin uygulamış olduğu ambargo, Panama Kanalı'ndan geçişleri de kapsadığı için Japonya ekonomik anlamda baskı altında kalmış, bir bakıma ABD tarafından savaşa çekilmiştir (Higgs, 2006, s. 205). 1 Eylül 1939'da İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla ilişkiler iyice gerginleşmiştir (Tutsak, 2017, s. 203). 7 Aralık 1941 tarihinde Pearl Harbor'a düzenlenen saldırının ardından 8 Aralık 1941'de ABD ve müttefikleri, Japonya'ya karşı savaş ilan ederek Pasifik'te geniş çaplı bir karşı harekât başlatmıştır (Yükçü ve Özbek, 2023, s. 73-75; Benhür &

Aktan, 2022, s. 382). 1941-1942 kışında Japonlara gafil avlanan Amerikalılar, ilerleyen süreçte Japonya karşısında karşı taarruza geçmeyi başarmıştır (Black, 2023, s. 272).

1942-1945 yılları arasında Pasifik Cephesi, Japonya ve Müttefikler arasında yoğun çatışmalara sahne olmuştur. Amerikan kuvvetleri, "Ada Zıplaması" (Island Hopping) stratejisiyle Japonya'nın Pasifik'teki savunma hatlarını aşarak ana adalara doğru ilerlemeye başlamıştır. Bu strateji kapsamında Müttefikler, Japonya'nın işgal ettiği veya savunma hattı olarak kullandığı adaları tek tek ele geçirerek, Japon ana karasına giden yolu açmayı hedeflemiştir. Guadalcanal, Saipan, Peleliu ve Iwo Jima gibi adalarda gerçekleşen çetin savaşlar, Amerikan ordusunun Japon savunmasını aşma sürecinin en önemli aşamaları olmuştur (Booth & Walton, 2023, s. 268-269).

1944'ün sonlarına gelindiğinde, Japonya'nın savaşta gerilemeye başladığı açıkça görülmüştür (Stone, 2019, s. 172). Amerikan kuvvetleri Filipinler'i ele geçirmiş (Hart, 2023, s. 957-958), Japon donanması ve hava gücü büyük ölçüde zayıflamıştır. Okinawa Muharebesi, Japonya'nın son savunma hattının bir parçası olduğu için, Japon İmparatorluk Genel Karargâhı tarafından büyük önem verilmiştir.

Okinawa, Japonya'nın ana adalarına en yakın büyük ada olması nedeniyle stratejik bir öneme sahip olmuştur. Bu bağlamda, Japon ordusu Okinawa'da büyük bir savunma hattı oluşturmuş ve adayı kaybetmemek için yoğun hazırlıklara girişmiştir. Japonlar, doğrudan kıyılarda güçlü bir savunma yapmaktan kaçınarak, daha iç kesimlerde ve dağlık bölgelerde iyi tahkim edilmiş siperler, tüneller ve yeraltı sığınakları inşa etmiştir. (Hart, 2023, s. 949). Bu strateji, Müttefiklerin adaya çıkartma yapmasını kolaylaştırırken (Booth & Walton, 2023, s. 272), kara savaşlarında Japon birliklerine avantaj sağlamayı amaçlamıştır. Aynı zamanda, Japon ordusu sivil halkı da savaşa dahil ederek savaşın süresini uzatmayı ve düşmanı yıpratmayı hedeflemiştir (Hart, 2023, s. 951-953). Japon askerleri ve sivil halk, savaşın başından itibaren bu mücadeleyi "*onurlu bir ölüm*" çerçevesinde ele almış, teslim olmaktansa ölmeyi tercih edecek şekilde yönlendirilmiştir. Bu çerçevede, savaşın ilerleyen safhalarında intihar saldırıları, toplu sivil intiharları ve son ana kadar süren direnç, savaşın insani boyutunu dramatik bir şekilde ortaya koymuştur (Hart, 2023, s. 953).

Bu tarihsel arka plan, Okinawa Muharebesi'nin yalnızca bir askeri çatışma olmadığını, aynı zamanda Japonya'nın savaş stratejisi, askeri kültürü ve halkın savaşla ilişkisi açısından büyük bir dönüm noktası olduğunu göstermiştir. Amerikan kuvvetlerinin Okinawa'yı ele geçirmesi, Japonya'nın ana topraklarına yönelik bir işgali kaçınılmaz kılmış, bu süreç sonunda ABD'nin

atom bombası kullanma kararını etkileyen en önemli faktörlerden biri olmuştur (Hart, 2023, s. 953).

OKINAWA MUHAREBESİ'NİN SEYRİ (1 NİSAN – 22 HAZİRAN 1945)

Okinawa Muharebesi, İkinci Dünya Savaşı'nın en çetin ve yıpratıcı muharebelerinden biri olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. Pasifik Cephesi'nde gerçekleşen bu çatışma, Japonya ve ABD arasındaki en kapsamlı kara savaşı olma özelliğini taşımaktadır. Okinawa Adası, jeostratejik konumu itibarıyla Japonya ana karasına yakınlığı ve çıkarma harekâtı için elverişli coğrafi yapısı sebebiyle Müttefikler tarafından kritik bir hedef olarak belirlenmiştir. Amerikan kuvvetlerinin Okinawa'yı ele geçirme konusundaki kararlılığı, Japon ordusunun azimli ve şiddetli direnişiyle karşılaşmış ve bu durum, muharebenin uzun süreli ve aşırı yıpratıcı bir çatışmaya dönüşmesine neden olmuştur.

Amerikan kuvvetleri, Paskalya Günü'ne denk gelen 1 Nisan 1945 tarihinde "Iceberg Operasyonu" adı altında harekâta başlamıştır. Okinawa, yaklaşık üç saat süren deniz ve hava hazırlık bombardımanına sahne olmuştur. ABD, saat 08.30'da geniş çapta bir çıkarma harekâtı başlatmış, Okinawa sahillerine altmış bini aşkın askerle çıkmıştır (Hart, 2023, s. 951). Japon tarafının bu harekâtı karşılamak için yoğun bir sahil savunması yapacağı düşünülmüştür. Ancak Japon ordusu, konvansiyonel bir sahil direnişi sergilemek yerine, iç kesimlerde tahkimatlar kurarak birden fazla savunma hattı oluşturmuş ve Amerikan birliklerini bu hatlarda yıpratarak ilerleyişlerini geciktirme stratejisi benimsemiştir. Japon Genelkurmayı, Okinawa'da başarılı bir yıpratma savaşı yürüterek Amerikan birliklerine olabildiğince fazla kayıp verdimmeyi ve Amerikan kamuoyunda savaş yorgunluğunu arttırmayı amaçlamıştır (Hart, 2023, s. 949-950).

Japon savunma pozisyonları, sıkı tahkim edilmiş tüneller, sığınaklar ve yer altı mevzilerinden oluşmuştur. Bu savunma sistemi sayesinde Japon birlikleri, Amerikan kuvvetlerinin ilerleyişini haftalar boyunca durdurmayı başarabilmiş, çatışmaların son derece yoğun ve yıpratıcı bir hal almasına yol açmıştır. Japon askerleri, sıradan muharebe taktikleri yerine gerilla savaşı teknikleri kullanarak Amerikan birliklerine kayıplar verdimmeye çalışmış, aynı zamanda tüm kaynaklarını bu direnişi devam ettirebilmek adına seferber etmiştir. Japon Hava Kuvvetleri de kamikaze pilotları aracılığıyla Amerikan donanmasına ağır darbeler vurmuş, bu intihar saldırıları sonucu savaş esnasında batan 34 gemiden 26'sı kamikaze saldırıları nedeniyle batmıştır (Britannica, 2025). Savaşın başından itibaren 22 Haziran'a kadar, günde 20-30 kadar olmak üzere toplamda 2000 kamikaze saldırısı gerçekleşmiştir (Booth & Walton, 2023, s. 273).

Amerikan kuvvetleri, uzun ve kanlı çatışmalar sonrası Japon savunma hatlarını tek tek aşmaya başlamış ve 22 Haziran 1945 tarihinde adadaki direnişi büyük ölçüde kırmayı başararak zafer ilan etmiştir. Okinawa’da bulunan Japon ordusu komutanı General Mitsuru Ushijima, ABD’nin Okinawa’da zafer ilan ettiği gün, geleneksel Japon askerî anlayışına uygun olarak intihar etmeyi seçmiştir. Savaş boyunca yaşanan kayıplar büyük boyutlara ulaşmış, Japon tarafında 110.000’den fazla asker ölmüş, on binlerce sivil çatışmalar, bombalamalar ve savaşın yan etkileri nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Amerikan kuvvetlerinin kaybı yaklaşık 12.500’i ölü olmak üzere 49.000 olmuştur (Hart, 2023, s. 953).

Okinawa Muharebesi, Pasifik Cephesi’ndeki en uzun ve en yıpratıcı savaşlardan biri olmasının yanı sıra, İkinci Dünya Savaşı’nın genel seyri üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Adanın ele geçirilmesi, Japonya ana karasına yönelik planlanan kara harekâtı için kritik bir stratejik avantaj sağlamıştır. Bununla birlikte, Okinawa’daki yoğun direniş ve Amerikan tarafının verdiği ağır kayıplar, ABD yönetimi için Japonya’nın tam kapsamlı işgali yerine, savaşı bitirecek daha kesin bir yöntemin gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu nedenle Hiroşima ve Nagazaki’ye atom bombalarının atılmasında Okinawa’daki çatışmaların belirleyici bir rol oynadığı söylenebilir (Hart, 2023, s. 953).

Okinawa Muharebesi, sadece bir askeri zafer olmanın ötesinde, İkinci Dünya Savaşı’nın nihai sonucunu şekillendiren olaylardan biri olarak değerlendirilmiş ve Japonya’nın savaşı kaybetmeye mahkûm olduğunu ortaya koyan en kritik dönüş noktalarından biri olarak kabul edilmiştir.

CUMHURİYET GAZETESİ’NE GÖRE OKİNAWA MUHAREBESİ

Cumhuriyet’in önemli yazarlarından Abidin Daver, 1 Nisan 1945’te gazetede yayınlanan “Japon Emperyalizmi” başlıklı yazısında, Japonların Almanya’nın yenilmek üzere olduğunu farkında olduklarını ve Japon donanması ile ordusunun yok edilmeden barış yolu aramaya başladığını belirtmiştir. Almanya’nın teslim olması durumunda Müttefiklerin bütün gücü ve dikkati Japonya üzerine yöneleceği için Japonya’nın barış yolu aramaya başlamasının anlaşılabilir olduğunu ancak Japon geleneği ve karakterinin düşmana teslim olmayı kabul etmediğini yazısında belirten Daver, ABD’nin de yalnızca kayıtsız şartsız teslimiyeti kabul edeceğini ifade etmiştir. Japonların teslim olmamasını ise Japon ordusunun yüzbinlerce kayıp verdiğini ama Japon esir sayısının on bini bulmadığını belirterek örneklendirmiştir (Daver, 1945, s. 1).

Okinawa Muharebesi'nin başlamasını "Uzakdoğu'da Yeni Bir Amerikan Zaferi" başlığıyla okurlarına bildiren *Cumhuriyet* açıklamasında; Onuncu Amerikan Ordusu'nun Ryukyu Adaları'ndan Okinawa ve yanında bulunan 2 küçük adaya çıkarma yaptığını belirtmiştir. *Cumhuriyet*, Okinawa Adası'nın stratejik konumu ve özelliği hakkında da okuyucusunu bilgilendirmiştir. Adanın Tokyo'ya 500 kilometre mesafede olduğu ve Ryukyu Adaları arasında en büyüğü olduğunu aktarmıştır (Cumhuriyet, 02.04.1945, s. 1). Okinawa'nın, ABD tarafından ele geçirilmesi durumunda yalnızca Japonya'nın yakından bombalanabileceği bir üs olmanın ötesinde, aynı zamanda Doğu Çin Denizi'nin de anahtarı konumunda olduğu belirtilmiştir (Daver, 1945, s. 2). Adanın ele geçirilmesinin, Amerikalıların Japonya'nın kalbini gece-gündüz orta ve hafif bombardıman uçaklarıyla vurmasına imkân tanıyacağı için stratejik önem taşıdığı ifade edilmiştir. Bu noktaya kadar ise ABD'nin Japon ana karasını yalnızca uzun menzilli uçaklar ile uçak gemilerinden kalkan uçaklar aracılığıyla hedef alabildiği okuyucuya aktarılmıştır (Daver, 1945, s. 2).

Çıkarmaya İngiliz Pasifik Filosu'nun da dâhil olduğu ayrıca muharebeye 1500'ü aşkın uçak ile (Daver, 1945, s. 2) 1400'den fazla Müttefik gemisinin katıldığı ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 02.04.1945, s. 1). ABD'nin 1941'den 1945'e kadar dünyada eşi benzeri görülmemiş bir donanma oluşturduğu bilinmektedir (Daver, 1945, s. 2). Müttefik donanmasının içinde 7 büyük uçak gemisi, 17 zırhlı, 20 kruvazör, 19 muhrip, 19 mayın tarayıcı, 37 nakliye gemisi ve 29 büyük çıkarma gemisi olduğu okuyucu ile paylaşılmıştır (Daver, 1945, s. 2). Böylece Müttefiklerin Pasifik Cephesi'ndeki en büyük deniz, hava ve kara harekâtını başlattıkları bilgisi Türk kamuoyuna aktarılmıştır (Cumhuriyet, 02.04.1945, s. 1).

3 Nisan'da Amerikan Deniz Piyadelerinin Okinawa'nın 6 km içine girdiği bildirilmiştir. Önemli bir Japon direnişi olmadığı belirtilirken harekâtın şu ana kadar Pasifik'te yapılmış en büyük harekât olduğu aktarılmıştır. Bununla birlikte 2 Nisan günü Tokyo'nun ABD tarafından 14. kez bombalandığı da okuyucu ile paylaşılmıştır (Cumhuriyet, 03.04.1945, s. 3).

Muharebenin dördüncü gününde Okinawa Adası'na yüz bin Müttefik askerinin ayak bastığını belirten *Cumhuriyet*, Amerikan ordusunun adanın doğusuna doğru ilerlediğini ve burada bulunan Japon garnizonunu ikiye böldüklerini okuyucusuna aktarmıştır. Bununla birlikte garnizonda bulunan Japon kuvvetlerinin sayısının yaklaşık 30.000 asker olduğu tahmin edilmiştir (Cumhuriyet, 04.04.1945, s. 1).

Daver, yazısında adada 30.000 ila 80.000 arasında Japon askerinin bulunabileceğini, ancak adanın coğrafi açıdan darlığı göz önünde bulundurulduğunda bu sayının yaklaşık elli bin civarında olmasının daha muhtemel olduğunu ileri sürmüştür. Daver ayrıca Amerikalıların

nispeten küçük sayılabilecek bir adaya yüz bin asker çıkarmasını, ABD'nin Okinawa'yı kısa sürede ele geçirme hedefiyle açıklamıştır. ABD'nin izlediği stratejiye ilişkin olarak ise, Avrupa'daki savaşın sona ermesinin ardından Japonya ile yürütülecek topyekûn savaşın başlamasına kadar Japon ana karasına yakın adaların birer birer ele geçirilmesi ve böylece Japonya'nın denizden kuşatma altına alınması yönünde bir plan izlendiği tahmininde bulunmuştur. (Daver, 1945, s. 2).

Cumhuriyet, Japonya Başbakanı Kantarō Suzuki'nin savaşın gidişatı hakkında yapmış olduğu açıklamayı okuyucusu ile paylaşmıştır. Suzuki yapmış olduğu açıklamada savaş durumunda en ufak bir iyimser durumun olmadığını söylemiştir. Amerikalıların Okinawa adasına çıkışlarını Japonlar için “utandırıcı” olarak betimleyen Suzuki; “*Okinawa, Japon ana adalarının bir parçasıdır*” demiştir (Cumhuriyet, 10.04.1945, s. 1). 10 Nisan'da verilen Suzuki'nin açıklaması ise “*Eğer bugünkü vaziyet devam ederse doğan güneş imparatorluğu temellerinden yıkılacaktır!*” şeklinde olmuştur (Cumhuriyet, 12.04.1945, s. 3).

10 Nisan'da Japon radyosu zırhlı, kruvazör ve torpido gemilerinden oluşan Japon İmparatorluk Deniz Kuvvetleri'ne bağlı birliklerin bir daha dönmek üzere Okinawa'da bulunan Müttefik donanması ile karşılaşmak için yola çıktıklarını bildirmiştir. Bu durum şimdiye kadar uçak ve denizaltılar ile yapılan intihar saldırılarının artık elde kalan Japon donanması ile de yapılacağı şeklinde yorumlanmıştır (Cumhuriyet, 12.04.1945, s. 3). Ancak yola çıkan filonun savaşın gidişatını değiştirmesi beklenmeyen bir olasılık şeklinde izah edilmiştir. Yola çıkan filonun bazı Müttefik gemilerini batırabileceği ama kısa zamanda bu filonun da batırılacağı tahmin edilmiştir (Daver, 1945, s. 2). Bu esnada Okinawa'nın güney ve kuzeyinde Amerikalıların yapmış olduğu taarruz Japonlar tarafından püskürtülmüştür. Muharebenin on birinci gününde 4000 Japon askerinin öldüğü, 222 askerinin esir alındığı bildirilmiş, yerli halktan ise 43.378 kişinin Amerikan askeri makamları himayesi altında olduğu aktarılmıştır (Cumhuriyet, 12.04.1945, s. 3).

Faşist İtalya lideri Benito Mussolini'nin 28 Nisan 1945'te İtalyan partizanlarca kurşuna dizilmesi ve bedeninin ayaklarından asılarak teşhis edilmesi ile (Britannica, 2025) savaşın artık İtalya için son bulduğu söylenebilir. 30 Nisan günü öğleden sonra Hitler'in intihar etmesinin (Kershaw, 2021, s. 486) ardından Almanya da 7 Mayıs'ta Müttefiklere teslim olmuştur (Shirer, 1979, s. 414). Japonya Dışişleri Bakanlığı, Almanya ve İtalya'nın savaştan çekilişini üçlü paktın ihlali olduğu açıklamasında bulunmuş ve Almanya'nın tek başına barış yapma hakkının olmadığını açıklamıştır. Açıklamanın devamında ise Japonya'nın artık üçlü paktı bozmakta serbest olduğu belirtilmiştir (Cumhuriyet, 07.05.1945, s. 3). Dışişleri Bakanlığı'nın yapmış

olduğu bu açıklama, Müttefiklerin Japonya'yı Almanya'ya benzettikten sonra barış masasına oturacaklarını söylemelerinden dolayı Daver, “*Merak etmeyiniz, sulhu Almanlarla beraber ve yan yana imzalayacaksınız*” yorumunda bulunmuştur (Daver, 1945, s. 3).

Almanya'nın teslim oluşu ile Müttefikler bütün güçlerini ve dikkatlerini Japonya üzerine yöneltme imkânı bulmuştur. Washington'dan gelen haberlere yer veren *Cumhuriyet*, Uzak Doğu'ya büyük miktarda asker ve uçak nakliyatı olduğunu okuyucusu ile paylaşmıştır (Cumhuriyet, 07.05.1945, s. 3). Japonya'ya doğru hareket halinde 2000 savaş gemisi, 5000'den fazla ağır bombardıman uçağı ve 15.000 av ve hafif bomba uçağından müteşekkil bir hava kuvvetinin olduğu bildirilmiştir (Cumhuriyet, 10.05.1945, s. 1). Nakil sürecinde Panama Kanalı ve Süveyş Kanalı'nın yoğun bir şekilde kullanıldığı belirtilmiş bununla birlikte sadece Amerikan ordusunun değil Avrupa'da bulunan İngiliz ordusunun da yola çıktığı aktarılmıştır. Pasifik Cephesi'ne gönderilen Amerikan askerinin sayısı 7.000.000 olarak ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 07.05.1945, s. 1). 3.000.000 kişiden oluşan bir Müttefik ordusunun ise Pasifik Cephesi'ne doğru yola koyulmaya hazır olduğu belirtilmiştir. Japonya ise Asya'nın emniyeti temin edilene kadar savaşmaya devam edeceğini ifade etmiştir (Cumhuriyet, 10.05.1945, s. 1). Ancak bu açıklamanın 3 gün sonrasında yapılan açıklamaya göre Japonya, işgal edilmemesi durumunda donanma ve hava kuvvetlerini teslim edeceğini ve işgal altında tuttuğu yerlerden çekileceğini Müttefiklere bildirmiştir. Bu teklif ABD ve İngiltere tarafından reddedilmiştir (Cumhuriyet, 13.05.1945, s. 1). İlerleyen süreçte Müttefiklere barış teklifi yapıldığı iddiaları Japon radyosu tarafından yalanlanmış, teklifin Japon sanayicileri tarafından yapıldığı iddia edilmiştir (Cumhuriyet, 19.05.1945, s. 1).

Japonya, Avrupa'da biten savaşın ardından Japon ana karası ve adalarına yapılan saldırıların artması ile uğraşırken bir yandan da yine Avrupa'da oluşan güç boşluğunun doldurulması hakkında Müttefikler arasında çıkabilecek bir ihtilaftan faydalanmak umuduyla savaşa devam etmiştir. Sovyetler Birliği'nin Japonya'ya savaş ilan etmemesi ve Avrupa'daki siyasi hedeflerinin ABD ve özellikle İngiltere ile uyuşmaması Müttefikler arasında bir kriz olduğu algısı yaratmıştır. Ancak ABD'nin, Sovyetler Birliği ile Japonya'nın savaşa girmesine ihtiyacı (Sovyetler Birliği'nin doğuda bulunan üslerini Japonya'ya karşı kullanmak için) pek kalmamıştır (Benhür ve Eraslan, 2023) çünkü o tarihe kadar Okinawa'nın neredeyse yarısı ABD'nin kontrolüne geçmiştir (Daver, 1945, s. 1). Japon radyosu yeni bir Müttefik filosunun Okinawa açıklarına geldiğini bildirmiştir (Cumhuriyet, 25.05.1945, s. 3).

Cumhuriyet, Japonya Başbakanı Suzuki'nin demecine, “*Okinawa = Mukadderat adası*” başlığı altında yer vermiştir. Suzuki yapmış olduğu açıklamada “*Bu harbi kazanmak hususundaki*

ümidlerimiz, *tamamile, Okinawada cereyan etmekte olan savaşların gelişmesine bağlıdır. Japonyanın ve Japon milletinin mukadderatı ve düşmanı yenmek ümidleri, süratle son haddine yaklaşan Okinawa savaşının neticesinde taayyün edecektir. Okinawa savaşı, bu harbin kat'i savaşı olacaktır*" ifadelerinde bulunmuştur (Cumhuriyet, 02.06.1945, s. 1-3). Müttefikler tarafından Japon İmparatoru Hirohito'nun sarayının vurulup yanmasına rağmen Suzuki'nin bu açıklaması Japonya'nın savaşın kaybedildiğini kabullenmediğini göstermiştir. Okinawa'da süren çarpışmalarda, Japon kamikaze saldırılarına rağmen Amerikan kuvvetlerinin yavaş fakat istikrarlı biçimde ilerlediği ifade edilmiştir (Daver, 1945, s. 2). Başbakan Suzuki'nin, Japonya'nın Okinawa'da karşılaşmış olduğu muharebelerin sonucunun belirleyici nitelikte olduğunu söylemesi, aslında Okinawa'daki neticenin tüm Pasifik Cephesi'ni etkileyecek önemde olduğuna işaret etmektedir. Okinawa Muharebesi'nin 60 günden fazla sürdüğü dikkate alındığında, Japon Genelkurmayı'nın bu muharebeyi kaybetmemek adına hiçbir fedakârlıktan kaçınmadığı şeklinde yorumlanmıştır (Doğrul, 1945, s. 3).

Müttefikler Okinawa Adası'na 5 Haziran'da yeni bir çıkarma daha yapmıştır. Adada bulunan Naha Havalimanı'nın yarısının Amerikalılar tarafından ele geçirildiği okuyucu ile paylaşılmıştır. Naha Havalimanı'nın ertesi gün çok büyük ihtimalle ABD'nin tam kontrolüne geçeceği tahmin edilmiş, Naha'nın ise Okinawa'da düşmanın elinde kalan son şehir olduğu belirtilmiştir (Cumhuriyet, 06.06.1945, s. 3).

Okinawa'da bulunan Japon garnizonun ikiye bölündüğü haberi ile Okinawa açığında bulunan deniz birliklerine taarruza kalkan kamikaze uçaklarından 67'sinin düşürüldüğü Türk kamuoyuna aktarılmıştır. 4 haftadır devam eden muharebede 60.000'den fazla Japon askerinin öldüğü paylaşılmıştır (Cumhuriyet, 10.06.1945, s. 1-3).

ABD Donanma Başkomutanlığı sözcüsünün Okinawa Muharebesi hakkında yapmış olduğu açıklamada verilen istatistikleri okuyucusuna aktaran *Cumhuriyet*, 18 Mart'tan beri 3700'den fazla Japon uçağının düşürüldüğünü yazmıştır. Ancak adada devam eden şiddetli Japon direnişi yüzünden ABD kayıpları da fazla olmuştur. ABD'nin yine 18 Mart'tan itibaren 30 savaş gemisi batmış 44 savaş gemisi ise hasar almıştır. ABD'nin, Okinawa'da özellikle seçilmiş Japon mevzilerine 25 bin ton mermi attığı belirtilmiştir (Cumhuriyet, 14.06.1945, s. 3).

Amiral Chester William Nimitz'in karargahından 22 Haziran 1945 tarihinde gelen resmi tebliğ, Okinawa'nın 82 günün sonunda ABD tarafından kontrol altına alındığını bildirmiştir (Doğrul, 1945, s. 3). 22 Haziran 1945 tarihinde *Cumhuriyet*, Okinawa Muharebesi'nin sona erdiğini okuyucusu ile paylaşmıştır. Japon ana karasına yakın olan Okinawa Adası'nın ABD'nin eline geçmesinin Tokyo'da telaşı arttırdığı da belirtilmiş Japon hükümetinin artık ana karada istila

beklediği yönünde haber yapılmıştır. Japon radyosu da Okinawa'nın düştüğünü doğrulamıştır (Cumhuriyet, 22.06.1945, s. 1).

Okinawa'nın düşmesinin ardından ABD, Japon ana karasına günde 1000 uçak ile hücum edileceğini açıklamıştır. “Uçan Kale” olarak bilinen ve Almanya'ya karşı oldukça etkili kullanılan B17 bombardıman uçaklarının da artık Japonya'ya karşı kullanılabileceği tahmin edilmiştir (Daver, 1945, s. 2). Aynı zamanda Amerikalıların adada 1000 uçağı barındırabilecek 10 hava tesisi yapacakları iddialar arasındadır. Amerikalıların adaya savaş malzemesi getirmek için faaliyete geçtikleri ise gelen haberler arasında yerini almıştır. Japonya'da Okinawa Muharebesi'nin son aşamaları “tasavvura sığmaz” ve “Avrupa'da örneği görülmemiş” olarak tasvir edilmiştir.

Cumhuriyet, Okinawa'da yaşanan muharebenin ardından yaşanan kayıpları okuyucusu ile paylaşmıştır. Japonya'nın kaybının 90.401 asker ve sivilin ölü, 4.000'den fazla Japon'un esir olduğu, ABD'nin kayıplarının ise 6.000 ölü ya da kayıp ve 29.503 yaralı olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte adanın kuzey sahili boyunca Japonların kendilerini denize attığı da gelen bilgiler arasındadır (Cumhuriyet, 23.06.1945, s. 3).

ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklama, Amerikan halkına Okinawa'da her türlü Japon mukavemetinin sona erdiğini ama Amerikalıların Japon İmparatorluğu'nun merkezine yaklaştıkça daha çok kayıp vermeye hazır olmaları gerektiğini bildirmiştir (Cumhuriyet, 23.06.1945, s. 3).

TÜRKİYE'NİN SAVAŞ İLANI VE TOKYO BÜYÜKELÇİLİĞİ'NİN TAHLİYESİ

Müttefiklerin 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında gerçekleştirmiş olduğu Yalta Konferansı'ndan (Sarı, 2015, s. 1232) çıkan “*Yeni kurulacak Birleşmiş Milletlere yalnızca 1 Mart 1945 tarihine kadar ortak düşmana savaş olan ülkelerin katılabileceği*” kararı, Türkiye'nin Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmesiyle sonuçlanmıştır (Özer, 2012, s. 251).

Washington'daki Türk Büyükelçiliği'nin “*Hariciye Vekâleti'ne*” gönderdiği raporda, ABD ve İngiltere hükümetlerinin Türkiye'nin Japonya ile olan ilişkilerine değindikleri; Türkiye'de casuslukla suçlanan Japon Büyükelçiliği'nin kapatılması gerektiğini, hatta bu kararın gecikmiş olduğunu düşündüklerini bildirdikleri ifade edilmiştir. Zaten Türkiye ve Japonya arasında iktisadi münasebet bulunmadığından dolayı elçiliğin kapatılması yönündeki kararın neticelerinin cüzi olacağı da gelen bilgiler arasında yer almıştır. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı esnasında tarafsızlığını korumaya çalışmış ancak Müttefiklerin baskısı sonucunda Almanya ve Japonya ile diplomatik ve ekonomik ilişkilerini kesmiştir (Özer, 2012, s. 251). Diplomatik ve

ekonomik ilişkilerin kesileceği ABD ve İngiltere elçilerine bildirilmiş, kararın 6 Haziran 1945'te Cumartesi'yi Pazar'a bağlayan geceden itibaren uygulanacağı da belirtilmiştir (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi [DBTDA], Yer: 543/44780-215675-64, s. 1). Kararın açıklanmasının ardından Londra'da bulunan Türk Büyükelçiliği, Daily Telegraph'ın haberini Dışişleri Bakanlığı ile paylaşmıştır. Haberde Japonya'nın Türkiye'yi bir dinleme merkezi olarak kullanmasının önüne geçildiği, bu kararın ABD ve İngiltere'nin teşebbüsleri neticesinde alındığı ve kararın her iki ülkede de memnuniyet yarattığı dile getirilmiştir (DBTDA, Yer: 543/44780-215675-61, s. 1).

Diplomatik ve ekonomik ilişkilerin kesildiği kararı Japon Büyükelçisi Sho Kurihara'ya Dışişleri Bakanı Hasan Saka tarafından bildirilmiştir. Aralarında geçen konuşmada Saka: *“Zatı alinize söylüyeyim ki aramızdaki münasebetleri kesmenin mucip sebeplerini doğrudan doğruya Türkiye ile Japonya arasında herhangi bir ihtilaf mevzuunda aramağa mahal yoktur. Bu, böyle olmakla beraber ortada bir hakikat vardır ki şimdiye kadar sulh münasebetleri devam etmekle beraber bu dünya harbi karşısında ayrı ayrı cephelerde bulunmamızdır. Japonya, kendi müttefikleri olan memleketlerle, Rusya müstesna, harp halindedir. Sizin müttefiklerinize bir takım hadi vazifeleriniz ve vecibeleriniz olduğu gibi bizim de müttefikimiz İngiltere ve onun müttefiklerine karşı vazifelerimiz, vecibelerimiz vardır”* şeklinde nazik bir üslupla açıklamıştır. Japon Büyükelçi ise Japonya'ya dönmek için tek yolun Sovyetler Birliği olduğunu, onun için Moskova'dan vize talep edeceklerini belirtmiş ve bu talebin desteklenmesini rica etmiştir. Tokyo'da bulunan Türk Büyükelçiliği'nin de aynı şekilde Sovyetler Birliği üzerinden dönmesi için kolaylık sağlanması Japon Büyükelçisi'nden istenmiştir (DBTDA, Yer: 543/44780-215675-63, s. 1, 3).

Türkiye'nin Japonya ile ilişkilerinin kesilmesinin ardından ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt vermiş olduğu beyanatta Türkiye'nin bu hareketini memnuniyetle karşıladığını, bu kararın Türklerin, Müttefiklerin tam ve seri zaferini arzu ettiklerine dair yeni bir delil teşkil ettiğini belirtmiştir (DBTDA, Yer: 543/44780-215675-57, s. 1). Bununla birlikte Milliyetçi Çin Hükümeti Başkanı Çan Kay Şek de Türk hükümetine minnettarlığını elçilik vasıtasıyla iletmiştir (DBTDA, Yer: 543/44780-215675-58, s. 1).

Dışişleri Bakanlığı, İsviçre'nin Bern şehrindeki Türk Büyükelçiliği'ne gönderdiği yazıda, Türkiye ile Japonya arasındaki ilişkilerin kesilmesi üzerine Japonya'daki Türk menfaatlerinin korunmasının, Türkiye'deki İsviçre Büyükelçisi aracılığıyla İsviçre hükümetinden talep edildiğini bildirmiştir (DBTDA, Yer: 543/44764-215663-140, s. 1). Bu bildiriden sonra görüşmeler artık Bern'de bulunan elçilik vasıtasıyla yapılmıştır.

Sovyet makamları ile iletişime geçen Dışişleri Bakanlığı, Tokyo’da bulunan Türk elçilik çalışanlarına vize verilmesi için ricada bulunmuştur. Sovyet makamları ise Tokyo’da bulunan Sovyet elçiliğine talimat göndermiştir (DBTDA, Yer: 543/44764-215663-16, s. 1). Neticede Tokyo’da bulunan elçilik çalışanlarımız Sovyetler Birliği’nin vermiş olduğu transit vize ile Japonya’dan ayrılmıştır (DBTDA, Yer: 543/44764-215663-133, s. 1).

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı'nın Pasifik Cephesi'nde meydana gelen Okinawa Muharebesi hem stratejik hem de insani boyutlarıyla savaşın seyrini etkileyen en önemli çatışmalardan biri olmuştur. ABD'nin Japonya'yı savaşa çekmek amacıyla uyguladığı ekonomik ambargo ve yaptırımlar, Pearl Harbor saldırısıyla başlayan doğrudan bir çatışma sürecini başlatmış, bu sürecin en kanlı duraklarından biri Okinawa Adası olmuştur. Stratejik konumu itibarıyla Japonya ana karasına yönelik bir harekâtın başlangıç noktası olarak değerlendirilen ada, Müttefikler için bir sıçrama tahtası niteliği taşımıştır.

Okinawa Muharebesi'nin 82 gün süren yoğun çatışmaları, savaşın ne denli yıkıcı bir hâl aldığını göstermiştir. Sivillerin savaşın doğrudan öznesi hâline geldiği bu süreçte, Japon sivil halkı üzerindeki dramatik etkiler dikkat çekicidir. Japon ordusunun teslim olmaktansa ölümü tercih etmesi, savaşın ideolojik boyutunu da gözler önüne sermiştir. Muharebe sonrasında yapılan değerlendirmeler, Japonya ana karasına yönelik bir çıkarmanın ABD açısından çok büyük kayıplara yol açacağı yönündeki kanaatleri güçlendirmiş ve bu değerlendirmeler, atom bombası kullanımının önünü açan en önemli faktörlerden biri olmuştur. Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları, yalnızca Japonya'nın teslimiyet sürecini hızlandırmakla kalmamış, aynı zamanda modern savaş anlayışında yeni bir dönemin başlangıcını simgelemiştir.

Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, Cumhuriyet gazetesi başta olmak üzere Türk basınının Okinawa Muharebesi'ne olan ilgisi, dönemin uluslararası gelişmelerine yönelik farkındalığın bir göstergesidir. Abidin Daver gibi köşe yazarlarının değerlendirmeleriyle kamuoyunun bilgilendirilmesi, Türk basınının savaş sürecine dair haber alma ve yorum yapma pratiğini yansıtmaktadır. Türkiye'nin savaş boyunca izlediği tarafsızlık politikası, çatışmanın doğrudan etkilerinden uzak kalmasını sağlamış; ancak savaşın sonuna doğru Müttefiklerin talepleri doğrultusunda Japonya ile diplomatik ilişkilerin kesilmesi ve savaş ilanı gibi adımlar, Türkiye'nin savaş sonrası uluslararası düzende yer alma arayışının bir parçası olmuştur.

Sonuç olarak Okinawa Muharebesi, yalnızca askeri bir zafer ya da yenilgi olarak değil; uluslararası ilişkiler, savaş stratejileri, sivil-asker ayrımı ve savaş sonrası dünya düzeninin

şekillenmesi açısından çok boyutlu etkiler doğurmuş bir tarihsel dönüm noktasıdır. Türkiye'nin bu süreçteki tutumu da dönemin koşulları içinde değerlendirildiğinde, dengeli ve temkinli bir dış politika izlemenin örneği olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

A- Arşivler

Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi.

B- Süreli Yayınlar

Cumhuriyet (1945).

C- Kitaplar ve Makaleler

Akşin, S. (2021). *Kısa 20. Yüzyıl Tarihi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Benhür, Ç., Aktan & D. C. (2022). Franklin Delano Roosevelt (1882-1945). *Atatürk Ansiklopedisi*.

Benhür, Ç. & Eraslan M. (2021). Nanking'in İşgali ve Türk Basını (1937-1938). *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (53), 379-396.

Benhür, Ç. & Eraslan M. (2023). Yalta konferansı (4-11 Şubat 1945). *Atatürk Ansiklopedisi*.

Black, J. (2023). *Savaşın Kısa Tarihi*. Yeditepe Yayınevi.

Booth, O. & Walton, J. (2023). *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*. Kronik.

Daver, A. (1945). Japon Emperyalizmi. *Cumhuriyet*, 1.

Daver, A. (1945). Müttefikler Japonya'yı Denizden Çeviriyorlar. *Cumhuriyet*, 2.

Daver, A. (1945). Japon Donanmasına Vurulan Son Darbe. *Cumhuriyet*, 2.

Daver, A. (1945). Japonların Fedai "Harakiri Filoları" Ne Yapabilir?. *Cumhuriyet*, 2.

Daver, A. (1945). Gülmemek Mümkün Mü?. *Cumhuriyet*, 3.

Daver, A. (1945). Başa Çıkılmaz Bir Armada: Amerikan Donanması. *Cumhuriyet*, 2.

Daver, A. (1945). Japonyanın Ümidi. *Cumhuriyet*, 1.

Daver, A. (1945). Uzakdoğudaki Boğuşma. *Cumhuriyet*, 2.

Daver, A. (1945). Japonyayı Yenecek Kuvvetler Yoldadır. *Cumhuriyet*, 2.

Doğrul, Ö. R. (1945). Japonyanın Sulh Denemeleri. *Cumhuriyet*, s. 3.

Doğrul, Ö. R. (1945). Uzakşark Harbinde Yeni Gelişmeler. *Cumhuriyet*, s. 3.

Kershaw, I. (2021). *Çöküş: Almanya, 1944-45*. Kronik.

Najmuldeen, (2020). İkinci Dünya Savaşında Japonya'nın Uyguladığı Asya Katliamları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(8), 191-201.

- Erdem, U. (2023). Türk Diplomatik Belgeleri Işığında Japonya'nın Mançurya'yı İşgali ve Mançukuo Devleti'nin Kuruluşu (1931-1933). *Belleten*, 83(309), 685-724.
- Hart, B. L. (2023). *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Higgs, R. (2006). Amerika'nın Ekonomi Savaşı Pearl Harbor'a Japon Saldırısını Nasıl Kışkırttı. *Liberal Düşünce*, 11(43), 203-206.
- Özer, İ. (2012). II. Dünya Savaşı'nda Japonya'ya Atılan Atom Bombalarının Türkiye Basınındaki Yansımaları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 248-265.
- Sarı, Ç. (2015). Türk Basınında Yalta Konferansı. *Belgi Dergisi*, (9), 1230-1246.
- Shirer, W. L. (1979). *Nazi İmparatorluğu: Çöküş*, Hürriyet Yayınları.
- Stone, N. (2019). *İkinci Dünya Savaşı*, Ketebe Yayınları.
- Tutsak, A. (2017). Hitler Almanyası'nın Yayılmacı Politikası ve İkinci Dünya Savaşı (1932-1945). *Akademik Bakış Dergisi*, (63), s. 190-208.
- Yükçü, S. & Özbek, A. (2023). Pearl Harbor Baskını'nın Maliyet Fayda Analizi Açısından Değerlendirilmesi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 15(28), s. 72-79.

D- İnternet Kaynakları

- Britannica, T. E. O. E. (2025). *Intensification and Collapse of Japanese Resistance*. Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Battle-of-Okinawa/Intensification-and-collapse-of-Japanese-resistance>
- Hibbert, C. & Foot J. (2025). *Role in World War II of Benito Mussolini*. Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Benito-Mussolini/Role-in-World-War-II>

EKLER

Ek 1: Okinawa Adası'nı ve Japon ana karasına yakınlığını gösteren bir harita.

Kaynak: <https://www.britannica.com/place/Okinawa-Japan> (E.T. 10.03.2025)

Ek 2: Okinawa Adası'nda çıkarma yapan Müttefiklerin kurduğu köprübaşı.

Kaynak: nationalww2museum.org/war/topics/battle-of-okinawa (E.T. 01.04.2025).

Ek 3: Okinawa Muharebesi'nin başladığını bildiren haber.

Uzakdoğuda yeni bir Amerikan zaferi

Onuncu Amerikan ordusu, Japon ana adalarının yakınlarına muvaffakiyetli bir çıkarma yaptı

Iwo Jima'da son Japon mukavemet mevkine ateş eden Amerikan bahriyelileri

Londra 1 (B.B.C.) — Amiral Nimitz, umumi katargâhı, bu sabah, onuncu Amerikan ordusunun Ryukyu adalarından Okinawa'ya ve bunun etrafında bulunan diğer iki küçük adaya çıkışlarını bildirmiştir. Bu çıkarmaya dair tabiiği, Amiral Nimitz lokal radyoda okunmuş ve hareketin önceden hazırlanmış şekilde devam ettiğini söylemiştir.

Okinawa adası, Japon büyük adaları ile Formosa arasında bir münfer sahilinde bulunan Ryukyu takım adalarının en büyük olup Tokyodan ancak 500 kilometre mesafededir.

Çıkarmaya ve buna tekdümlük eden bombardmanlara çok büyük hava ve deniz kuvvetleri katılmıştır. İngiliz Paoliik filosu da bu hareket katılmış ve 1400 den fazla Müttefik gemisi çıkarmalarda varlık almıştır.

Müttefikler böylece Uzakdoğu harbinin en büyük hava - deniz - kara kombinasyonu hareketini başarıyla bulundurmaktadırlar.

Ryukyu'nun bombardmanı 9 gün sürdü

Washington 1 (a.s.) — Amiral Nimitz'in, Guam'daki genel karargâhından bildirildiğine göre, Ryukyu adalarının Amerikan deniz kuvvetleri ve uçakları tarafından bombardmanı dokuzuncu gün de devam etmektedir. Perşembe ve cuma günleri, Amerikanlar, Formosa ile Japonya arasında bulunan bu takım adalarının avarlarında 47 Japon gemisini ve 87 düşman uçakını tahrib etmişler, ya da bu laanlara uğurlamışlardır. Amerikan gemileri, Japon takimadalarının en güneyinde olan Kjusiu adası sahiline kadar yaklaşmışlardır.

Japonlar Filipinlerde 300 bin kayıp verdiler

Washington 1 (a.s.) — Filipinlerde Nagasakı çıkarma yapıldıktan bir gün sonra bu adanın bukenendi Basilode'i, zapteden Amerikalılar şimdi bu şehrin

— Arkın sahife 2, Sü. 6 da —

Kaynak: Cumhuriyet, 02.04.1945, s. 1.